

Hold

Először is elnézést kérek az észlelőktől a hosszú hallgatásért. Szerencsére már túl van családunk egy ház építésén, a beköltözésen, így reményeim szerint most majd folyamatosan meg fognak jelenni az észlelések. Viszont az észlelők részéről is szükség lenne, hogy észleléseiket eljuttassák új postai címre: Kocsis Antal, 8195 Királyszentistván, Deák F. u. 20., vagy a változatlan e-mail címemre: kocsisan@vnet.hu. A digitális technika egyre szélesebb körben való elterjedésével nagyon lecsökkent a vizuális észlelések száma. Ezért továbbra is biztatom és kérem a megfigyelőket, hogy végezzenek vizuális észleléseket, készítsenek rajzokat és leírásokat az alakzatokról. Azon túl, hogy a vizuális látvány semmivel sem helyettesíthető nagyszerű élményt nyújt, ezek a vizuális leírások, rajzok nagyon jól kiegészítik a digitális fényképezőgépekkel és webkamerával készült felvételeket. Szerencsére az eddig beküldött régebbi vizuális észlelések olyan gazdag anyagot jelentenek, amiből bőségesen válogathatunk.

Az új észlelőlap a Meteor 2003-as CD-mellékletén megtalálható, de aki igényli, annak kinyomtatott példányt is tudok postázni. Ugyancsak a CD-mellékleten jelent meg a jelenlegi legrészletesebb Hold-dóm katalógus (ALPO és GLR összegzés), kérem az itt megadott koordináták alapján próbálkozzanak az észlelők a már ismert, vagy éppen keveset észlelt dómokat a holdi napkelte után, vagy napnyugta előtt azonosítani és észlelni. Nagyon örvendetes, hogy egyre több webkamerával és digitális fényképezőgéppel készült felvétel készül a Hold alakzatairól (is). Ezeket a felvételeket kérem a fent megadott e-mail címre megküldeni, valamint a most készülő Holdszakcsoport weblapjának beüzemeléséig az MCSE már nagyon jól működő digitális honlapjának is továbbítani (webcam.csillagaszat.hu).

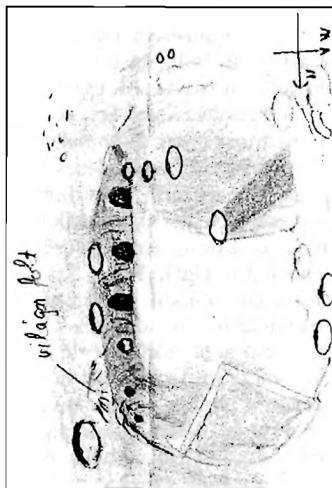
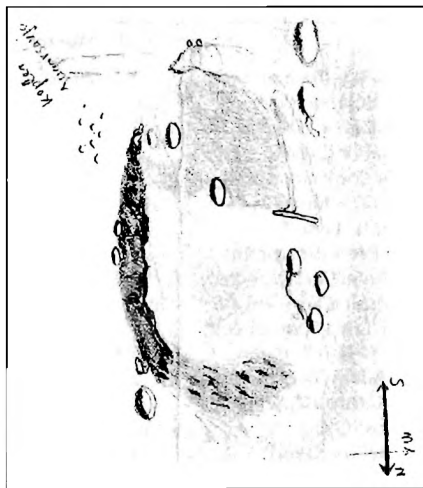
Mariusz-kráter

2004.04.02. 17:00–17:30 UT, Colong.= 60°32′–61°08′, 100/1000 refraktor, S: 6, T: 3

167x: Közepes méretű kráter, a Keplerből kiinduló sugársáv egyikének végén. A nyugati fal teraszos, de a többi terület is nagyon darabos, töredezett. A keleti fal igen

Észlelő	Észl.	Műszer
Alvári Gábor (Balatonfüred)	2	20 T
Berente Béla (Kocsér)	10	23 Y
Boleska Gábor (Szeged)	7	10 L
Bucsi Gábor (Békés)	3	6,3 L
Busa Sándor (Harkakötöny)	4	10,2 L
Filó Dániel (Dunaújváros)	15	15,2 T
Jakcsy Attila (Győr)*	1	35,5 SC
Karcagi Péter (Veszprém)	2	9,3 L
Kocsis Antal (Királyszentistván)	5	15,5 T
Kónya Zsolt (Dévaványa)*	7	12,7 L
Ladányi Tamás (Veszprém)	15	25 C
Megyes István (Budapest)	5	15,2 T
Novák András (Veszprém)	2	15 T
Orbán Károly (Bácsalmás)	2	30 T
Réti Lajos (Győr)	23	17 T
Szabó Balázs (Győr)*	1	35,5 SC
Vingler Béla (Győrújfalú)	5	30 T
Összesen: 17 észlelő	109 észlelést	végzett

sok sötét töredezéssel, részlettel tagolt, sok apró kráterecske, törés, becsapódásnyom látható itt. A kráterbelső déli része sötétebb árnyalatú, míg az északi fal környezetében lévő terület sötétszürke, szemcsés, foltos. A DK-i fal alacsonyabb, szinte hiányzik, kb. ott, ahol a sugársáv van. A keleti fal ármélykos részén látható 6 sötét, szabályos folt. A DNy-i falban jól látható egy teknőszerű, enyhe mélyedés, valamint a déli részen van valami több részből álló csoport, mintha két kicsi, és náluk nagyobb kráterből állna. (Boleska Gábor)

A Marius-kráter 2004. április 2-án és 3-án (Boleska Gábor rajzai)

2004.04.03. 17:10–18:00 UT, Colong.= 73°07–73°49, 100/1000 refraktor, S: 6, T: 3

167x, 200x: A keleti fal alakzatai jobban láthatók, mint egy nappal ezelőtt. Feltűnik a sötét déli részen egy hajszálnyival sötétebb terület, ami a középső kráterből indul és a falig húzódik. A kráter északi részén két világos sáv fedezhető fel, melyek derékszögben keresztezik egymást. A kiemelkedések, részletek kevésbé kontrasztosak, mint egy nappal ezelőtt, így például az északi terület szemcsézettsége most eltűnt. (Boleska Gábor)

Riccioli-kráter

2004.05.03. 18:15–19:10 UT, Colong.= 79°59–79°97, 100/1000 refraktor, S: 4, T: 4

167x: Elsőre a kráter csepp alakja és a kráter északi felén lévő sötét folt tűnik fel. Ennek a közel kör alakú foltnak a középső része világos, így jobban megfigyelve V alakú, melynek keleti része sötétebb. A foltban több egyenese vonal látható. A kráter déli felében több, bizonytalan alakzat látszik. Kelet felől egy sötét sáv csatlakozik a kráterfalhoz, itt alacsony a kráter fala. A nyugati fal két helyen látványosan csúcsosodik ki, ezek közül az egyik hegyes csúcs árnyéka igen elnyúlt, a terminátoron is „átlóg” a sötét oldalra. (Boleska Gábor)

Deslandres-kráter

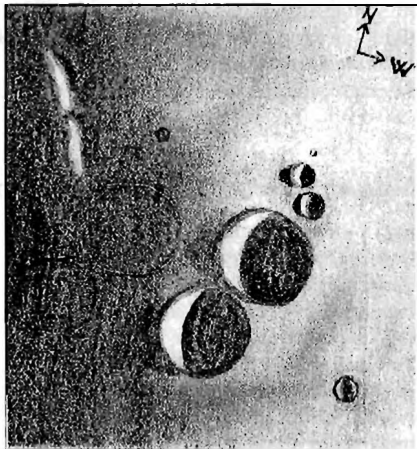
2004.05.12. 02:40–03:05 UT, Colong.= 181°37′–181°57′, 26x70 B, S: 5, T: 4

26x: Nagyméretű, feltűnő, szabálytalan alakú kráter. Keleti határoló sáncjai benyúlnak a terminátorba is, magasak lehetnek (ezek a szomszédos Walter falai is). A kráterbelső két jól elkülönülő árnyalatú területre oszlik, a déli világosabb területen jól kivehető egy kis sötétebb szigetecske, amely kisebb alakzatok csoportja. Délen feltűnő egy hosszú, sötét sáv (feltehetően árnyéksáv, bár nem pontosan K–Ny irányúnak láttam), ez áthalad a Lexell-kráteren is. (Boleska Gábor)

Sabine, Ritter, Schmidt

2004.07.08. 02:15–02:45 UT, Colong.= 157°62′–157°87′, 127/820 refraktor, S: 6, T: 4

126x: Az utolsó negyed előtti napon a terminátor közelében alacsony megvilágításnál jól láthatók az árnyékok a Sabine és a Ritter feltűnő krátereknél. A Mare Tranquillitatis nyugati szélének közelében látszanak. Teljesen hasonló méretű, szabályosan kör alakú kráterek, melyeket 75%-ban árnyék borít. A Rittertől északra szintén két hasonló méretű, szabályos, ép kráterecske látható, ezek a C és B jelűek, utóbbtól északra a jóval kisebb D látható. Feltűnő még a DNy-ra fekvő szintén kör alakú, a Ritter felénél is kisebb méretű és hasonló árnyékvizonyú Schmidt-kráter. Keletre egy világos csík jelzi a Lamonttól délre lévő redők egyikét. (Kónya Zsolt)

Heinsius-kráter

2004.08.09. 00:45–01:45 UT, Colong.= 187°9′–188°4′, 127/820 refraktor, S: 6, T: 4

117x: Feltűnő, nagyméretű, összetett kráter a Tycho-tól ÉNy-ra. Alakja kissé szabálytalanul elliptikus, melyet a belsejében és falán lévő, alakját „módosító” A, B és C jelű kisebb kráterek fednek, belsejük nagy része már árnyékban van. Egy további hasonló méretű kráter látható délre, ez Wilhelm D. A keleti kráterfal belsején két kisebb kráterecske látszik. (Kónya Zsolt)

Theophilus, Cyrillus, Mädlér

1995.06.03. 22:10 UT, Colong.= 337°08′, 170/1200 reflektor, S: 9, T: 5

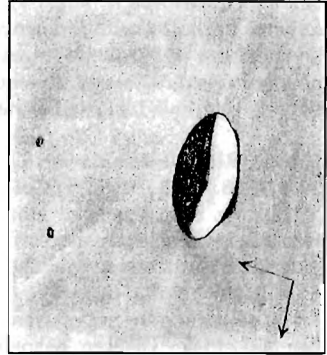
150x: Éppen a terminátoron látszik a terület, nagyon kontrasztosan észlelhető. A feltűnő, nagyméretű, kissé elliptikus Theophilusnak csak a nyugati fal belső kis részét éri megvilágítás, többi részét árnyék fedi, ebből csak a központi csúcs két kis, már megvilágított felső része látszik ki. A megvilágított belső falrész teraszai is láthatóak. A Cyrillus egy részét éri csak megvilágítás, így a nyugati fal ívét, amely kis megvilágított szakaszokból épül fel, valamint a központi csúcs két kis fénypontja. A Mädlér közel kör alakú, de belsejét szintén árnyék fedi. ÉNy-ra a Sinus Asperitatisban látható

redő fényes 4 kis foltból álló része emelkedik ki az árnyékos részből. Nagyon sok további apró részlet is látható a területen. (Réti Lajos)

Seleucus-kráter

2004.08.08. 20:30–21:00 UT, Colong.= 70°22–70°47, 127/820 refraktor, S: 6, T: 4

117x: Feltűnő, könnyen látható, nagy méretű (43 km) kráter az Oceanus Procellarum nyugati részén, közel a holdkorong pereméhez. Ezért alakja erősen torzultan látható, egy 1:2 arányban is jobban elnyúlt ellipszisként. Másfél nappal telihold előtt megvilágítása olyan, hogy éppen a felét borítja árnyék. A környező medencében keletre két kisebb kráterecske, nyugatra 2, északra és délre 1–1 sugárszerű világos sáv látható. (Kónya Zsolt)

Még egyszer a Hédervári-kráterről

Ezt a nehezen megfigyelhető krátert már többször említettük rovatunkban, most mégis újra felhívom az észlelők figyelmét rá, továbbá segítségképpen egy rajzot mutatok be a területről, amely segítheti a kráter azonosítását. A rajzot a neves Hold-rajzoló művész, Harold Hill készítette és közölte híres holdrajzos gyűjteményes könyvében: „A Portfolio of Lunar Drawings”-ban. Mivel a kráter magas északi szélességen helyezkedik el (81°8 S, 84°0 E), csak akkor érdemes észlelésével és azonosításával próbálkozni, ha egyrészt a megvilágítási viszonyok kedvezőek (első negyed vagy utolsó negyed környékén), illetve ugyanekkor az erős déli libráció éppen felénk

„billentni” ezt a területet. Ennek a déli librációnak a maximális értéke $-6^{\circ}50'$ lehet, tehát nekünk azok az időszakok kedvezőek, amikor ez az érték legalább -6° .

A mellékelt rajzon jelölve van a Schomberger-, a Scott- és az Amundsen-kráter. A Rühl-féle Mondatlas 73 és 74-es számú lapjai segítségével könnyen ide találhatóunk, a jól ismert és hatalmas Clavius-krátertől kiindulva ÉK felé, a Moretus irányában, majd innen elérve a rajzon szereplő krátereket. A Hédervári-kráter már „le is csúszik” kissé Harold Hill eredeti rajzáról, helyzetét szaggatott vonallal jelöltem. Az első félévben a két legkedvezőbb időszak a kráter észlelésére: március 18–21. és április 15–18.

KOCSIS ANTAL